

Samband mellan tidig ålder vid avskiljning och missriktat diande hos föl

*Correlation between early separation and misdirected
suckling of foals*

**Britt-Inger Westberg
Marie Eriksson**

Foto: Britt-Inger Westberg

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Djursjukvårdarprogrammet

Skara 2007

Studentarbete 106

*Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Veterinary Nursing Education*

Student report 106

ISSN 1652-280X

**Samband mellan tidig ålder vid avskiljning och missriktat
diande hos föl**

*Correlation between early separation and misdirected suckling of
foals*

**Britt-Inger Westberg
Marie Eriksson**

Examensarbete, 5 poäng, Djursjukvårdarprogrammet

Handledare: Margareta Rundgren

Innehållsförteckning

Förord	5
Inledning	6
Syfte	6
Uppläggnig	6
Litteraturstudie	7
Avvänningsmetoder	7
Naturlig avvänjning	8
Relationen sto- föl	8
Digivning	9
Avvänjning	10
Material och metoder	10
Djur	10
Avskiljning	10
Beteendestudie	11
Statistisk analys	12
Resultat	12
Diskussion	15
Sammanfattning	17
Summary	17
Referenslista	18

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till stuteri Palema med deras personal, som ställt upp med hästmateriel och varit behjälplig med information om hästarna. Tack även till vår handledare Margareta Rundgren som varit ovärderlig när det gäller att hantera statistiken och visat engagemang under arbetets gång.

Skara April 2007

Marie Eriksson & Britt-Inger Westberg

Inledning

Vårt intresse för hästar och deras beteende har alltid funnits. Med erfarenhet från flera års arbete inom hästnäringens stuteri- och tävlingsverksamhet valde vi att fokusera vårt examensarbete på avskiljning av fölet ifrån stoet och den stress som uppstår kring detta. Vi har tidigare sett föl som gjort diförsök på jämnåriga och funderade på om detta beteende kunde bero på en för tidig avskiljning.

Det är idag, av tradition, vanligt att man avskiljer föl från sina mödrar vid 4-6 mån ålder och många gånger sker detta abrupt. Även för stoet blir avskiljningen fylld av stress, och risk för komplikationer med juvret som fortfarande producerar mjölk, men vi har valt att fokusera på fölets situation.

Det finns idag ingen studie gjord som visar i hur stor omfattning ett missriktande diande äger rum. Vi tror att diande på varandra är ett problembeteende som förekommer hos våra tamhästar.

Kan vi genom att ta hänsyn till hästens naturliga beteende minska detta di-beteende och därigenom öka fölets välbefinnande samt psykiska utveckling? Vi frågade oss hur vanligt förekommande det är hos våra föl och om det kan finnas en magisk ålder där di-beteendet försvinner, som noterats på svin och nöt?

Då det inte finns någon tidigare studie i ämnet, vill vi även få igång funderingar kring vilka konsekvenser en avskiljning kan få när det gäller fölets sociala och mentala utveckling, samt om mag- och tarmkanalens omställning till enbart grovfoder, i samband med oro kring avskiljning, kan ge upphov till tillväxtproblem? Är det dessutom nödvändigt att skilja fölet från stoet vid en så tidig ålder som 4-6 månader?

Syfte

Målet med detta arbete är att undersöka om det finns ett samband mellan tidig, abrupt avskiljning och ett missriktat di-beteende.

Uppläggnig

Vi har gjort en studie av föl som avskildes vid en ålder av 5-6 månader, där vi ville ta reda på hur vanligt förekommande det är med ett missriktat di-beteende. I studien ingick två grupper av avskilda föl i olika åldrar, fölen var svenska varmblodiga travhästar.

Utöver detta har en litteraturstudie gjorts för att jämföra hästens naturliga tillvägagångssätt vid avvänjning, och de olika metoder som är vanligt att stuterier använder sig av. Detta för att visa hur olika metoder ger mer eller mindre stressade föl.

Litteraturstudie

Avvänjningsmetoder

Den vanligaste tiden för avskiljning hos de flesta stuterier är när fölet är 4-6 månader gammalt. Tiden för avskiljning är oftast vald med utgångspunkt ifrån vad som är praktiskt för människorna.

Dessutom sker avskiljningen vid den tidpunkten även på ren rutin, då man förr använde stona i hårt arbete. På den tiden krävdes det stora mängder foder för att både tillgodose stoets arbetsinsats och den mjölkproduktion hon skulle upprätthålla, vilket gjorde att avvänjning var nödvändig vid tidig ålder (Planck & Rundgren 2003). Metoden för avskiljning varierar men är ofta både plötslig och abrupt, detta beroende på vad människan finner mest tillämpligt (McCall, m fl.1985).

För att hitta den metod som är mest lämplig har flera studier gjorts i ämnet. Här nedan följer en sammanfattning av några studiers resultat.

I en studie gjord av McCall m.fl. (1985), delades 21 föl upp i 5 grupper med olika avvänjningsmetoder. En av grupperna utgjorde kontrollgrupp, där fölen gick kvar med stona. De andra fölen avvandes vid 4 månaders ålder på fyra olika sätt, där två grupper hade blivit infodrade med tilläggsfoder innan avvänjning, varav en grupp var placerad i en hage nära stona och den andra gruppen var helt separerad från stona. De andra två grupperna uppdelade på samma sätt men de hade inte fått tilläggsfoder. Studien visade tydligt att de föl som blivit totalt separerade från stoet, spenderade mer tid till att gå omkring och gnägga, än de som hade stoet i hagen bredvid. En skillnad i rörelseaktivitet mellan de som haft tillgång till foder innan avvänjning var dessutom tydlig, de som blivit infodrade med pellets stod mer stilla. Att fölen står lite mer stilla indikerar att de var något mindre stressade.

Andra beteenden som gav indikationer om att fölen var stressade var bland annat aggressivitet mot andra föl, grävande, och försök till diande på andra föl. Diförsöken på andra föl observerades redan två timmar efter avvänjning. Dessa beteenden registrerades i alla grupper utom kontrollgruppen. Värt att notera är även att det endast var kontrollgruppens föl som lekte med varandra under den tid som fölen observerades. Slutsatsen av studien blir att den metod som orsakade minst stress, var när fölen blivit placerade i närheten av stoet och när de haft möjlighet att äta pellets innan avvänjning.

Jämförelse av föl avvanda ensamma eller i par, visade att de som var ensamma hade en signifikant högre frekvens av gnäggande än de som var avvanda i par.

Även mängden rörelse var större i den grupp där fölen var avvanda ensamma, de som avvandes i par var således mindre stressade än de som var ensamma (Houpt, m fl. 1984).

I ett examensarbete studerades föls beteende före och efter avvänjning i grupp.

Avvänjningen gick till på så sätt att grupper med föl hölls tillsammans med sina mödrar och successivt plockades 2-4 ston ur gruppen. Stona flyttades en bit bort där de inte kunde se eller höra sina föl. Förflyttningen av stona påbörjades då fölen var 5 månader gamla. Resultatet av studien visade att avvänjning där fölen får gå kvar i sin invanda miljö och invanda grupp är ett alternativ som minskar stress hos föl. Däremot avvänjs de troligtvis

för unga då majoriteten av digivningarna innan avskiljningen, avslutades av fölet. Något som visar på att stona ännu inte påbörjat sin avvänjningsprocess av fölen. Det observerades att fölen hade hög motivation att suga, då de redan dagen efter att stoet flyttats gjorde försök att dia på andra föl (Muhonen & Lönn 2003).

Holland m.fl. (1996) jämförde effekterna av olika dieter och olika avvänjningsmetoder för att ta reda på om man kan minska stressen hos föl avvanda i grupp under avvänjningen. Resultatet visade att fodrets sammansättning kan ha betydelse, då fölen verkade lugnare när de fick en diet som innehöll fett och fibrer, jämfört med dem som fick foder med högre andel socker och stärkelse. Föl som avskildes abrupt var mer stressade än de som var successivt avskilda med bortplockande av sto var annan dag till ett sto återstod som ”barnvakt”.

Även en senare studie, jämförande samma dieter, har visat att fodrets sammansättning, kan påverka fölets förmåga att hantera stressen vid avvänjning. Fölungar som fick ett foder med en hög andel fibrer och fett, visade sig vara lugnare vid avvänjning, samt mer nyfikna och undersökande när de ställdes inför olika tester med främmande föremål (Nicol m fl. 2005).

Naturlig avvänjning

Relationen sto- föl

Bandet mellan stoet och dess avkomma är mycket starkt och kan kvarstå i många år, särskilt när det gäller honkönade avkommor. Till och med efter att avkomman fått egna föl kan det starka bandet finnas kvar (Waring, 2003).

Så fort stoet återhämtat sig efter förlossningen, vill hon vända sig till fölet för att lukta, känna och slicka på det. Genom slickandet börjar hon känna igen sin fölunges lukt och smak (Kiley-Worthington, 1997).

Det första dygnet håller sig stoet mycket nära sitt nyfödda föl och beskyddar det noga. Hon försöker hålla sig relativt isolerad och tidigare avkommors (ettåringen och/eller tvååringen) försök att komma nära, blir avvisade av den beskyddande modern (Waring, 2003). Om fölet rör sig från stoet under det första levnadsdygnet går hon efter det och gnäggjar, allt för att hindra det från att komma för nära de andra hästarna innan fölet kan känna igen sin moder (Tyler, 1972).

Den första veckan verkar stoets lojalitet till sitt föl vara större än motsvarande från fölets sida. Fölets bindning till stoet börjar vanligtvis efter att stoet etablerat kontakten till sin nyfödda fölunge. När stoet lägger sig för att göra sig av med efterbörden kan fölet gå runt stoet och gnida mulen mot hennes huvud och framsida. Två timmar efter födseln reagerar fölet tydligt med rädsla mot främlingar, om uppbyggandet av relationen mellan sto och föl gått som den ska, och söker skydd hos stoet. Det är de första timmarna efter födseln som är känsligast när det gäller fölets första sociala bindning (Waring, 2003).

När fölet lyckats dia några gånger kan stoet avbryta ett diförsök genom att gå iväg från fölungen, detta för att få den att följa efter henne och därmed förstärka banden mellan dem. Efter två dagar följer fölet endast sin moder (Tyler, 1972).

Den nära anknytningen har också en viktig betydelse för fölets inläring från stoet om vad som är ätbart och var man äter, hur man betar sig mot andra hästar, arter och människor (Kiley- Worthington, 1997).

Digivning

Fölen diar som mest under först levnadsveckan, 6-7 gånger per timma, för att sedan sjunka till en nivå av 3-5 ggr/h under vecka 2 och 3. En successiv nedtrappning sker sedan och när fölet är 12 veckor gammalt har diandet sjunkit till nästan 1ggr/h, där stannar diandet på ungefär samma nivå fram till fölet blivit 6 månader, då studien upphörde (Carson & Wood-Gush, 1983).

Likartade värden har uppvisats i en annan undersökning, fast där diade fölen endast 4 ggr/h de första två veckorna. Sedan skedde en snabb minskning i frekvensen då den sjönk till 2.7 ggr/h under vecka tre. Efter vecka tre minskade diandet gradvis för att slutligen stanna på en frekvens av 1,3 ggr/h när fölet är 5-6 månader gammalt (Crowell-Davis, 1985).

Även en senare studie visar på liknande resultat där diandet var högst första veckan, 6 ggr/h, för att sedan sjunka till en nivå av cirka 2 ggr/h när fölet är 4 månader gammalt (Barber & Crowell-Davis, 1994).

Diande förekommer oftast då sto och föl varit separerade en stund, efter att fölet vilat, eller om det varit oro i flocken som resulterat i att fölet sökt upp sin mor. Vanligt är också att stoet söker upp fölungen, särskilt äldre föl, då slutar fölet beta och tar kontakt med stoet. När ett föl återvänder till stoet efter att ha känt sig hotad, är det vanligt att fölet tar initiativ till att dia. Diandet är alltså inte enbart ett födointag utan fyller även en tillfredställande och lugnande funktion. Vid åtta månaders ålder diar fölet ungefär en gång varannan timma och den nivån kvarstår tills fölet avvänjs (Tyler, 1972).

Den första perioden av laktationen avslutar stoet hälften av digivningarna, medan det i mellanperioden är fölet som avslutar nästan alla digivningar. När tiden för avvänjning närmar sig tar stoet åter en aktiv roll när det gäller att avsluta digivningen (Duncan m fl. 1984).

Det är sällan som stoet uppträder aggressivt när hon hindrar fölet från att dia. Oftast går hon bara undan, eller lyfter upp bakbenet mot magen för att hindra fölets försök till diande. Endast ett fåtal gånger uppvisas aggressivitet i form av hot med tänder, eller ett hotfullt viftande med bakbenet. Ibland verkställs hotelserna (Crowell-Davis, 1985).

Avvänjning

Ston som inte är dräktiga visar inget förändrat beteende gentemot den nu ettåriga avkomman och i vissa fall verkar till och med relationen bli starkare. Stoet kan visa en moderligare omtanke till sin äldre avkomma än vad som vanligtvis brukar uppträda. De ston som däremot är dräktiga och ska föla igen på våren, brukar avvänja sin avkomma under vintern, de flesta ston väntar dock till bara några veckor, eller till och med dagar innan fölning. Sedan stoet fölat, tar det bara 1-2 dagar innan de äldre avkommorna ses beta och vila i närheten av sin mor, däremot sker det mycket sällan att en avvand åring diar. De moderliga banden kvarstår emellertid och de söker skydd och trygghet i stoets närhet (Tyler, 1972).

Berger (1986) fann att de flesta föl avvänjs mellan 9 och 12 månaders ålder, oberoende av kön. De gånger stoet inte var dräktigt på nytt avvandes fölet först vid 16 månaders ålder. Vanligtvis skedde avvänjningen varken aggressivt eller abrupt utan försiggick under flera månader.

Avkommor som var 12-13 månader gamla har observerats vara närmare modern än 25 m under 45 % av tiden, något som speglar deras långa och nära känslomässiga förhållande (Tyler, 1972).

Det nära förhållandet mellan stoet och hennes avkomma fortsätter, denna kontakt är mycket viktig för upprättandet och bevarandet av hästarnas sociala liv som är baserat på små familjer (Simonsen, 1999).

Material och metoder

Djur

Vår studie av fölens beteende efter avskiljning utfördes på stuteri Palema i Västra Götaland under vinter 2006-2007.

Totalt fanns tre grupper av varmblodiga travhästfölar, som var avskiljda vid tre tillfällen. De gick ute i sina grupper i paddockar under dagen och under natten var de installerade i respektive grupp i stora lösdriftsboxar, grupperna var hela tiden konstanta.

Avskiljning

Metoden för avskiljning som stuteriet använde sig av, var att låta sto och föl vara avskilda på nätterna för att sedan åter gå tillsammans i hagen under dagen. Fölen placerades i en stor lösdriftsbox och stona ställdes i boxar i ett separat stall. Avskiljningen inleddes på en måndag, och följande fredag, när hästarna togs in från hagen, flyttades stona till ett stall som låg ca 1 km från stuteriet. Fölungarna fick sedan gå kvar i sin stora lösdriftsbox i stallet under helgen. Den efterföljande måndagen fick sedan fölen gå ut i en ny egen paddock.

Beteendestudie

De grupper vi valde att studera var den yngsta (A) och den äldsta (B). Grupperna innehöll både hingstar och ston.

Grupp A hade vid första studietillfället varit avskilda 12 dagar. Åldern för fölen vid avskiljning varierade från 4 månader och 3 veckor till 7 månader (147-215 dagar gamla). Vanligtvis skiljde stuteriet av fölen vid 5-6 månaders ålder men i grupp A fanns en individ som på grund av sjukdom inte blivit avskild tidigare, den var därför 7 månader gammal vid avskiljningen.

Grupp B hade vid första studietillfället varit avskilda i 2 månader. Deras ålder vid avskiljning varierade från 5 månader och 1 vecka till 6 månader och 2 veckor (159-199 dagar gamla).

Vi studerade grupperna mellan klockan 9.00 och 13.00 vid fyra olika tillfällen, två i början på december och två i början på januari.

Det skulle från början ha varit sex studietillfällen, men de sista två, som var planerade att utföras i februari föll tyvärr bort, då hästarna hade delats upp i nya grupper efter kön. Hästarna kom ut i hagen runt klockan 7 och fick sedan komma in runt klockan 15, de hade hela tiden fri tillgång på ensilage ute. Någon möjlighet för hästarna att dricka fanns inte ute i hagen.

Följande beteenden utfördes som direktobservationer, med manuell registrering på förtryckta blad där varje individ hade ett specifikt nummer.

Beteende

- Diar
- Diad

Definition

Fölet ses söka efter juver med mulen under ett annat föls buk, korta uppehåll (<15sek) är inkluderade (figur 1).

Fölet blir utsatt för ett annat föls letande efter juver, oavsett eget samtycke eller inte (figur 1).

Foto: Britt-Inger Westberg

Figur 1. Ett föl gör ett diförsök.

Statistisk analys

Resultatet bearbetades med statistikprogrammet SAS (SAS, 2002).

Korrelationskoefficienter (Pearson) mellan diparametrarna och ålder beräknades med "proc corr". Skillnaden mellan observationsdagarna (12,14,40 och 43 dagar efter avskiljning) och mellan fölen (1,2...7) testades i en två-faktoriell variansanalys ("proc glm"), med observationsdag och föl som variationsfaktorer.

Resultat

Vi noterade att diande på varandra förekommer och det var de yngsta individerna som hade högst frekvens. I grupp B såg vi endast tre diförsök det första studietillfället och inget vid de andra tre tillfällena. Grupp B hade 13 individer och då dessa var svåra att skilja ut vet vi inte vilken/vilka individer som gjorde diförsöken, deras ålder vid första besöket varierade från 7 månader och 1 vecka till 8 månader och 2 veckor.

Vi väljer därför att presentera grupp A och deras diande på varandra, där vi hade urskiljt varje individ, och där diandet var vanligt förekommande under samtliga studietillfällen. Deras ålder vid första studietillfället varierade från 5 månader och 1 vecka till 7 månader och 2 veckor.

Vi fann signifikanta negativa korrelationer mellan såväl förekomst av diande och fölets ålder vid avskiljning ($r=-0,44$; $p=0,019$), som mellan diande och aktuell ålder ($r=-0,51$; $p=0,006$). Detta innebär att diande sjunker med stigande avskiljningsålder, men också med stigande aktuell ålder. Sambandet med aktuell ålder blir säkrare, eftersom varje föl studeras vid flera åldrar, medan varje föl bara har en avskiljningsålder.

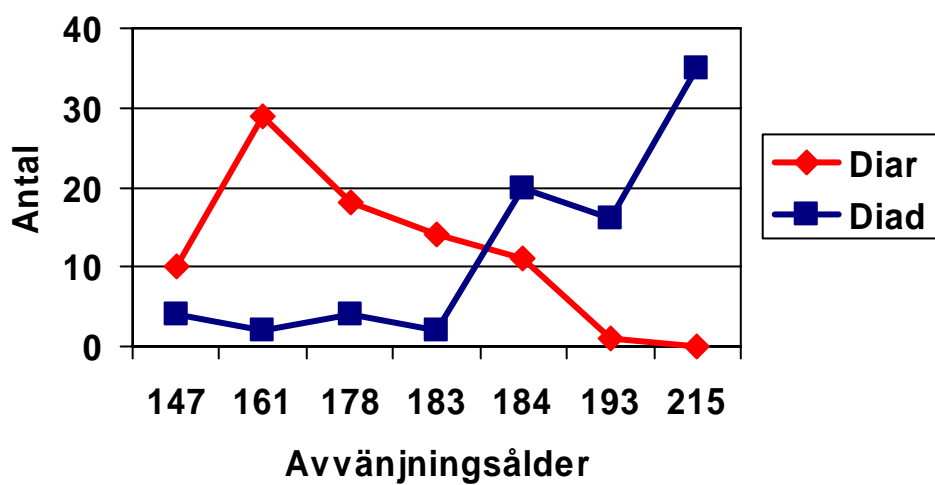
Mellan att bli diad och avskiljningsålder respektive bli diad och aktuell ålder fann vi signifikanta positiva korrelationer ($r=0,69$; $p<0,0001$ respektive $r=0,43$; $p=0,023$). Dessa korrelationer innebär att de som var äldre vid avskiljning oftare var mottagare av diförsök än de yngre.

Variansanalysen visade att det inte fanns någon signifikant skillnad mellan observationsdagarna i beteendet diar ($p=0,17$). Däremot fanns det en signifikant skillnad mellan individerna ($p=0,013$). När det gäller beteendet att bli diad påvisades signifikanta skillnader både mellan studietillfällena ($p=0,022$) och mellan individerna ($p<0,0001$).

Den individ som vid avskiljning var 7 månader gammal observerades inte göra något diförsök under studiens gång. Emellertid var denna individ ofta utsatt för diförsök.

Den yngsta individen i gruppen var ett sto, som vid avskiljning var 4 månader och 3 veckor, hon var inte det föl som hade högst frekvens när det gällde diförsök. Högst frekvens hade istället det näst yngsta fölet som var en hingst, den var vid avskiljning 5 månader och 1 vecka. Denna hingst gjorde totalt sett flest diförsök (figur 2 och 3). Det var däremot de äldre individerna och hingstarna som var mest utsatta för diförsök (figur 2 och 4).

Diar och blir diad

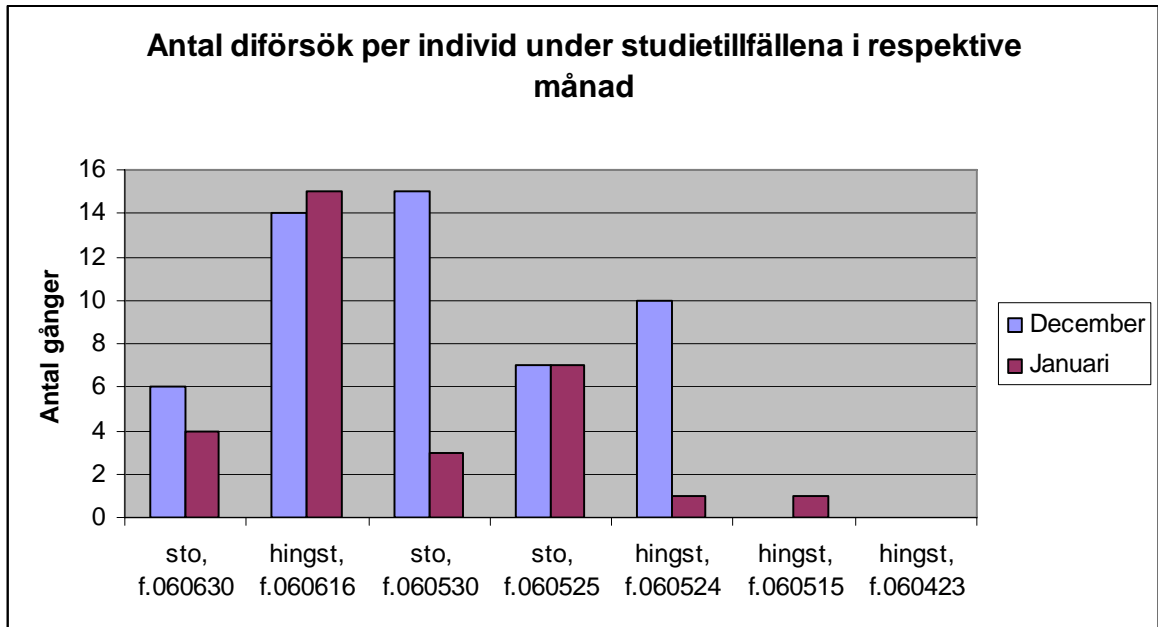

Figur 2. Samband mellan antalet diat respektive blir diad och avskiljningsålder.

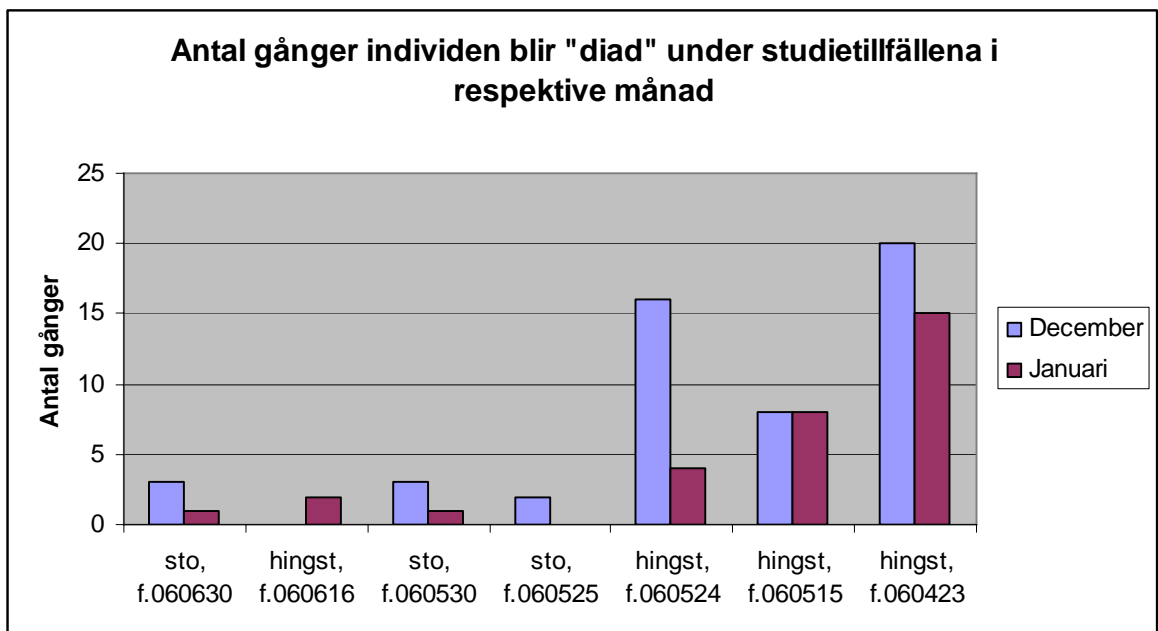

Foto: Britt-Inger Westberg

Föl i hagen vid utfodringsplatsen.

Figur 3. Totalt antal diförsök per individ, uppställda efter födelsedatum, under studietillfällena i respektive månad.

Figur 4. Totalt antal blir "diad" per individ, uppställda efter födelsedatum, under studietillfällena i respektive månad.

Diskussion

På de flesta stuterier skiljs sto och föl åt när fölet blivit 5-6 månader. Orsakerna till avskiljning kan variera men ofta är utrymmesskäl då hösten närmar sig en viktig anledning. De flesta större stuterier har heller inte hanterat fölet innan avskiljning, vilket gör att man inte vill ha för stora unghästar att sätta grimma på första gången.

När det gäller hundvalpens avvänjning har man kommit fram till att de inte ska tas ifrån tiken före 8 veckors ålder, för att de ska bli tillräckligt präglande och uppfostrade, och för att inte problem med socialiseringen gentemot människor ska uppstå.

Även vid kattens avskiljning av kattungarna finns det tydliga riktlinjer, där man kommit fram till att moderns prägling och socialisering är mycket viktig fram till kattungen är 12 veckor gammal.

Hur kan det då komma sig att vi avskiljer våra föl utan att ta hänsyn till hur viktig stoet är för deras utveckling och socialisering med oss människor? Det verkar som att det gått slentrian i att avskilja fölet vid en viss ålder och man tar egentligen inte någon hänsyn till huruvida det är nödvändigt eller om det är den bästa starten för fölet.

Vi vet att diandet ofta är ett uttryck för trygghet när fölet blivit skrämt eller varit ifrån stoet en tid, på juvret produceras ett ämne som anses ha en lugnande effekt på fölet (Planck & Rundgren, 2003).

Det är även viktigt för fölet att få lära sig av stoet vad och var man äter samt hur man betar sig mot andra hästar, människor och andra arter. Det har visat sig att föl som inte blev avskiljda behövde mindre tid i hanteringen inför inridning. Vilket innebär att de har lättare att ta till sig träning och inläring om de får gå kvar med sin moder (Kiley-Worthington, 1997).

I vår studie fann vi ett samband mellan tidig ålder vid avskiljning och diförsök på andra föl. Då studien inte var tillräckligt omfattande, kunde vi inte ta reda på om det finns en ålder där diande på stoet avtagit, så att ett missriktat diande inte utvecklas. Det vi noterade var att den individ som vid avskiljning var 7 månader gammal, inte sågs göra något diförsök under studiens gång.

Kan det vara så att senareläggning av avskiljning, till 7-8 månaders ålder, motverkar missriktat diande? Här behövs vidare studier för att få fram vetenskaplig fakta.

I ett examensarbete fann Lundberg (1995), utanför studien, att det fölet som var yngst vid avvänjning (149 dagar) gjorde flera försök att dia på andra föl medan de föl som var betydligt äldre vid avskiljningstillfället (186-224 dagar) inte visade tendenser till detta beteende. Denna observation, sammantaget med vår studie, indikerar att ålder vid avskiljning kan ha betydelse för om detta missriktande di-beteende uppstår.

Det finns flera studier gjorda för att ta reda på olika avvänjningsmetoders påverkan på fölet, men utan omtanke gällande fölets ålder vid avvänjning. De flesta studier har ändå kommit fram till att avvänjning är en mycket stressfull situation för fölet.

För att få den mest skonsamma avvänjningen bör det tas större hänsyn till hur stoet själv går till väga. Det bästa är när stoet själv får avvänja, det vill säga vid en senare tidpunkt samt mer gradvis än vad människan gör.

Även om de kan klara sig utan modersmjölken, innebär inte det att de därmed är redo att avskiljas. När det gäller matsmältningskanalen, har fölet först vid 7 månaders ålder fullt utvecklat enzymsystem så att de kan bryta ned den stärkelse som finns i fodret, och grovtarmen är fullt utvecklad vid ca 10 månaders ålder (Planck & Rundgren, 2003).

I Lundbergs examensarbete (1995) beskrivs hur fölen förlorar vikt, efter att fölet avskiljs från stoet, i genomsnitt 13,4 kg från dag 1 till dag 2 efter avskiljning, viktminskningen motsvarade 5,1 % av kroppsvikten. Orsaken till den kraftiga viktsförlusten ansågs vara minskat foder och vätskeintag, till största delen beroende av utebliven stömjolk, men även fölets omställning i den nya miljön där stoet inte fanns tillgängligt ansågs vara starkt bidragande.

I en engelsk studie fann man att 2/3 av dem som utvecklade beteendestörningar, gjorde det inom en månad från avvänjningstillfället. Då hade man följt hästarna från det att de var föl upp till vuxen ålder (Planck & Rundgren, 2003). Detta betyder att den stress som föl utsätts för kan leda till beteendestörningar i vuxen ålder. Även Kiley-Worthington (1997) tar upp avvänjningen som den enskilt största faktorn till att hästen senare i livet utvecklar stereotypa beteendestörningar eller att ett avvikande socialt beteende utvecklas.

Tidigare studier har noterat missriktat diande hos avskiljda föl, McCall m fl. (1985) såg i sin studie att diande förekom upp till 2 veckor efter avskiljning men vi kan med vår studie visa att de diar längre än så. Vid vårt inplanerade studietillfälle i februari, då grupperna hade delats upp efter kön, såg vi att flera diförsök gjordes av de individer vi tidigare följt. Fölen hade då varit avskiljda i 10 veckor.

De flesta avvänjningsmetoder går ut på att skilja föl och sto åt, och sedan placera fölen i grupper eller enskilt. Något som vi tycker verkar helt onaturligt, för inte kan väl nyss avvanda föl uppfostra och lära varandra vad som är rätt och fel? Dock verkar det fungera när de går i grupp.

Det borde ligga i hästhållarens intresse att få sunda hästar med rätt social utveckling, så att inte problem i hanteringen ska uppstå i onödan. Om vi ska överta rollen som uppfostrare innebär det ungefär samma passning som en åtta veckors valp har, det vill säga större delen av dygnet, och det är inte möjligt.

Sammantaget tycker vi att dagens avvänjningsprocedur bör anpassas mer efter stoets naturliga avvänjning och människan bör tänka igenom om det är nödvändigt att utsätta fölet för den stress som en avvänjning innebär.

Huruvida ett missriktat diande ger medicinska problem eller inte vet vi ingenting om, men det är ett beteende som inte förekommer hos vilda eller vilt frilevande hästar, därför kan det anses som ett problembeteende och något som vi bör eliminera.

Sammanfattning

Hästar har av tradition avvants när de blivit 5-6 månader gamla. Detta arbete tar upp beteendet att föl som blivit avskilda diar på varandra. Vi gjorde en egen beteendestudie eftersom ingen tidigare samlat material inom detta område. Resultatet visade att ålder vid avskiljning har betydelse för uppkomst av detta problembeteende. Det visade sig även att det var de äldre individerna och hingstarna som blev diade. Vi tar också upp olika avvänjningsmetoder, som det gjorts studier på för att komma fram till vilken metod som kan reducera stress vid avvänjning.

En beskrivning av uppbyggandet av relationen mellan sto och föl samt hur stoet själv går till väga vid avvänjningen behandlas, och därtill även diandets funktion som inte enbart står för näringsintag, utan även har ett känslomässigt och socialt innehåll. Föl som avvänjs av människan, vid tidig ålder utsätts för stress, vilket kan leda till stereotypier och andra beteendestörningar.

Summary

By tradition horses are weaned at an age of 5-6 months. This study illuminates weaned foals misdirected suckling behaviour, which means that they try to suckle another foal. Since no information about this issue is presented, we decided to perform a behaviour study on weaned foals. The misdirected suckling behaviour was studied on a group with 7 foals, with both fillies and colts. In the group the weaning age varied between 147 days and 215 days, and the first time we observed them, they had been separated from the mares for 12 days. We found that age at weaning is correlated with the emergence of this non-nutritional suckling behaviour. It was revealed that the older colts were most frequent to give suck.

Beside our behaviour study we review the natural relationship between mare and her offspring, natural weaning and the suckingbehaviour in foals. Suckling is an important factor for the foals' social and emotional welfare. When human wean foals at a young age, they are exposed for stress that could lead to stereotypic and other behaviour problems.

Referenslista

- Barber, J.A. och Crowell-Davis, S.L., 1994. Maternal behaviour of Belgian mares. *Appl. Anim. Behav. Sci.*, **41**: 161-189
- Berger, J. 1986. Wild Horses of the Great Basin: Social competition and population size. *Univ. Chicago Press, Chicago.*
- Carson, K. och Wood-Gush, D.G.M., 1983. Behaviour of Thoroughbred foals during nursing. *Equine vet. J.*, **15**: 3, 257-262
- Crowell-Davis, S.L., 1985. Nursing behaviour and maternal aggression among Welsh ponies (*Equus caballus*). *Appl. Anim. Behav. Sci.*, **14**: 11-25
- Duncan, P., Harvey, P.H. och Wells, S.M., 1984. On lactation and associated behaviour in a natural herd of horses. *Anim. Behav.* **32**: 255-263
- Holland, J.L., Kronfeld, D.S., Hoffman, R.M., Greiwe-Crandell, K.M., Boyd, T.L., Cooper, W.L. och Harris, P.A., 1996. Weaning stress is affected by nutrition and weaning methods. *Pferdeheilkunde*, **12**: 3, 257-260
- Haupt, K.A., Hintz, H.F. och Butler, W.R., 1984. A preliminary study of two methods of weaning foals. *Appl. Anim. Behav. Sci.*, **12**: 177-181
- Kiley- Worthington, M. 1997. The Behaviour of Horses in relation to management and training. J. A. Allen, London
- Lundberg, U. 1995. Fölets beteende och viktsförändring i samband med avvänjning samt viktsutveckling under den första vintern hos varmblodig travhäst. *Examensarbete 76, Institutionen för husdjurens utfodring och vård, SLU*
- McCall, C.A., Potter, G.D. and Kreider, J.L. 1985. Locomotor, vocal and other behavioural responses to varying methods of weaning foals. *Appl. Anim. Behav. Sci.* **14**: 27-35.
- Muhonen, S. och Lönn, M. 2003. The behaviour of foals before and after weaning in group. *Examensarbete 190, Institutionen för husdjurens utfodring och vård, SLU*
- Nicol, C.J., Badnel-Waters, A.J., Bice R., Kelland, A., Wilson, A.d., Harris, P.A., 2005. The effects of diet and weaning method on the behaviour of young horses. *Appl. Anim. Behav. Sci.* **95**: 205-221.
- Planck, C. och Rundgren, M. 2003. Hästens näringsbehov och utfodring. s21-22. Natur och kultur/LTs förlag
- Simonsen, H. B. 1999. Hästens naturliga beteende och välbefinnande. Natur och Kultur/LTs förlag.

Tyler, S. J. 1972. The behaviour and social organisation of the New Forest ponies. *Anim. Behav. Mono.* **5**, 85-196.

Waring, G. H. 2003. *Horse Behaviour*, second Edition. Kap 14, 16

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- * **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- * **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- * **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 5-20 poäng. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.hmh.slu.se

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67000
E-post: hmh@slu.se
Hemsida: www.hmh.slu.se

*Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511 67000
E-mail: hmh@slu.se
Homepage: www.hmh.slu.se*
